

Предлог за измену и допуну *Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама* (први део)

Гордана Бојковић, председник СВОС

1. Увод

У овом делу наведена су тзв. *претходна збивања* у правној регулативи од значаја за одређивање коефицијената за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама. Таксативно су наведени «кораци» кроз правну регулативу од јула 2001. до септембра 2011. године, по редоследу објављивања докумената. Уз поједине документе дат је кратак коментар са циљем да се укаже на последице до којих је документ довео, као и на утицај документа на релевантну правну регулативу која је донета касније.

1.1 Закон о платама у државним органима и јавним службама („Службени гласник РС“, бр. 34/2001, на снази од 1. јула 2001.). Дефинишући основну (нето) плату као производ основице и коефицијента, Закон у члану 7. дефинише коефицијенте само за лица изабрана у органе извршне, судске и законодавне власти и са тим коефицијентима у члану 9. пореди коефицијенте изабраних, постављених и запослених у органима и организацијама територијалне аутономије и локалне самоуправе, а за све остале запослене у јавним службама коефицијенти се одређују тзв. актом Владе (члан 8).

Оно што је до дана данашњег измакло пажњи гранских синдиката у јавним службама, јесте чињеница да су укинута регрес за годишњи одмор и додатак за исхрану. Они су, наводно, садржани у коефицијентима, а то значи да немају исту вредност за све запослене, већ су сразмерни вредности коефицијента. Другачије речено, као да је од оних који имају најмање одузето и дато онима који имају највише. Није то, како волимо да кажемо, *експлицитно* речено, али је у томе суштина. Можда се половином 2001. могло веровати да социјалне категорије као што су регрес и тзв. “топли оброк “ неће бити потребне, али 2011. реалност најалост јасно показује да није тако, те да је добро да имају исту вредност за све запослене.

1.2 Уредба о коефицијентима за обрачун и исплату запослених у јавним службама („Службени гласник РС“, бр. 44/2001) је први донети „акт Владе“. **Од јула 2001. кад је донета па до 1. септембра 2011, ова уредба је мењана укупно 40 пута.** Очигледно да нешто није у реду као и да се проблеми не решавају трајно, системски. Однос највећег и најмањег коефицијента по првој Уредби из 2001. био је свега 2.5 (редовни професор према физички радник -13.27 према 5.27) што је довело до оправданог незадовољства у многим гранама, пре свега у тада тзв. универзитетском образовању. Донета је уредба под 1.3.

1.3 Уредбом о нормативима и стандардима услова рада за универзитете и факултете који се финансирају из буџета („Службени гласник РС“, бр. 15/2002, на снази од априла 2002), у коју су ушли и коефицијенти наставног особља, покушано је, бар привремено, да се повећају коефицијенте наставног особља, и то до 67%. Предност се изгубила већ у току 2002. (а плате ненаставног особља су драстично смањене) с обзиром да је цена повећавања коефицијената наставницима била - замрзавање и основице и коефицијената у високом образовању. За непуну годину плате су се снизиле и за више од

52% у односу на остало образовање, што је већ у јуну 2003. довело до штрајкова, у организацији синдиката у Новом Саду и Београду, који су касније основали СВОС.

1.4 Закон о раду (Службени гласник Републике Србије, 24/2005, 61/2005), са својим чланом 104, по којем је послодавац обавезан да једнаке послове једнако плаћа, **омогућио је представницима СВОС не само да изједначе основицу, већ и да плате запослених у високом образовању изједначе са платама истих категорија запослених у осталом образовању.** До неравнотеже је временом поново дошло, управо зато што се овај закон упорно крши. Представници Владе са представницима појединих гранских синдиката потписују протоколе и усвајају уредбе којима се одобрава непоштовање Закона о раду. СВОС је још 2006. пред Уставним судом покренуо поступак за доказивањем неуставности оних одлука Владе којима се крши Закон о раду, да бисмо 2011. коначно добили одговор у смислу тога да је свака одлука коју Влада донесе већ самим тим и законита... (!?)

1.5 Закон о високом образовању („Службени гласник РС“, 76/2005, 44/2010), ствара потребу да се са тим кључним законом усклади постојеће уредба о коефицијентима, тј. финансирање из буџета у целини. У наставку текста дате су табеле у којима је то поступно урађено, као и основни принципи који се морају уважавати (проистекли из овог и Закона о раду).

1.6 Закон о платама државних службеника и намештеника („Службени гласник РС“, 62/2006, 99/2010), по којем су државни службеници и намештеници напустили Закон наведен под 1. 1. Зашто? Одговор је да су у Влади нашли боље решење за своје запослене. И јесте боље. Да се то уочи, довољно је с пажњом упоредити законе. Ово законско решење би се могло прилагодити осталим јавним службама. Да за таквим решењем постоји потреба, доказ је управо чињеница да се Уредба под 1.2 мењала 40 пута, а измене су углавном у складу са изреком „држи воду док мајстори оду“. Трајно и системско решење очигледно може да се нађе, уколико постоји политичка воља за тиме.

2. Правила која треба усвојити при корекцији Уредбе о коефицијентима

Пратећи наведену правну регулативу, као и разлоге због којих је Уредба о коефицијентима мењана 40 пута, могуће је извести закључке о правилима које у финансирању запослених у јавним службама треба поштовати да би то финансирање било рационално, наменско, транспарентно, лако применљиво и у складу са реалном финансијском ситуацијом у друштву. Синдикати организовани на републичком нивоу ће коначно моћи да одахну од непрекидног (а непотребног и бесмисленог) преговарања, а јавне службе од штрајкова. То је област у којој је могуће постићи да право и правда буду здружени. Треба уважити следећа правила:

2.1 Најнижа плата не сме бити нижа од најнижа плате у Србији коју је Влада Србије (у договору са социјалним партнерима) усвојила за конкретни период (тзв. минимална цена рада).

2.2 Плата за запослене са IV ссс не сме бити нижа од просечне плате у Србији за претходну годину.

- 2.3 Однос највећег и најмањег коефицијента не прелази вредност 5.
- 2.4 Послови исте врсте који се финансирају из буџета републике не могу бити различито плаћени (члан 104 Закона о раду) у различитим гранама.

3. Стварна ситуација у високом образовању од јуна 2011. године, у поређењу са претходно наведеним правилима

У овом одељку ће бити показано како се крше правила наведена у претходном одељку, а која су у складу са Законом о раду. Иде се од правила до правила:

3.1 Најнижа плата ...

- 3.1.1 **Најнижа нето плата** у високом образовању од априла 2011. износи **14.325,86 динара** (основица **2.391.63 динара**, најнижи коефицијент **5.99**).
- 3.1.2 **Најнижа договорена нето плата** у Србији, у том периоду, износи просечно **17.816,00 динара** месечно (**минимална цена рада** од јуна до децембра 2011. износи **102 дин/сату**).
- 3.1.3 **Дакле, најнижа плата у високом образовању, без минулог рада, нижа је 24,36 % од минималне (уговорене) плате у Србији.** Физички радник са 10 година радног стажа има за приближно **16 %** нижу плату од минималне месечне плате у Србији коју је усвојила Влада Србије.

Закључак: очигледно је да правило 2.1 из претходног одељка није испуњено.

3.2 Плата IV степен стручне спреме IV

Нето зарада без минулог рада за IV степен стручне спреме износи **20.615,85 динара**, односно за **60 %** је нижа од укупне просечне нето зараде за 2010. годину, која је износила **34.142,00 дин**.

Закључак: потребно је повећати коефицијент запослених са средњом стручном спремом

3.3 Највећи коефицијент / најмањи коефицијент = $30,19 / 5,99 = 5,04$

Закључак: најнижи коефицијент могао би по овом основу незнатно да се повећа на **6,04** тј. за **0,8 %**, тако да однос не буде већи од 5 пута.

3.4 Поштовање Закона о раду (правило 2.4 из претходног одељка)

- 3.4.1 Најнижи коефицијент износи у високом (и осталом) образовању **5,99** док је, на пример, у култури, позоришту, филхармонији за 5,18% већи и износи **6,30**. Ради се о идентичним пословима за које није потребна квалификација.
- 3.4.2 За послове који захтевају IV степен стручне спреме, коефицијенти варирају од гране до гране. На пример, вредности су:
- **8,62** у високом (и осталом) образовању за све врсте послова;
 - **11,46–16,95** у студентском стандарду, у зависности од врсте посла;
 - **10,69** у Заводу за спорт и медицину спорта (Републичком и Покрајинском);
 - **10,69–13,57** у социјалној заштити итд.

Дакле у високом образовању вредност коефицијента за IV степен стручне спреме је за 33% нижа од најниже вредности истог коефицијента у студентском стандарду. Послови потпуно исте вредности, иста врста посла, су у високом образовању потцењени. Довољно је погледати важећу **Уредбу о коефицијентима**.

Закључак: На штету запослених у образовању, Закон о раду, тј. правило 2.4, се не поштује.

4. Неопходне хитне промене у Уредби о коефицијентима да би се избегле негативне последице неуважавања постојеће правне реулативе (минимални захтеви за изменама)

Неопходна је хитно изменити тачке 3 и 4 члана 2 Уредбе о коефицијентима, како би се коначно та уредба односила на високо образовање у целини, тј. како би и формално била у складу са Законом о високом образовању. У следећем наставку текста биће приказан ток неопходних формалних измена и међуусклађивања. Тек након формалног усклађивања треба изменити вредности коефицијената, како би се уклонили недостаци наведени у Одељку 3.

Овај текст се објављује на сајту СВОС-а пред седницу Републичког одбора. На самој седници биће усвојене конкретне вредности коефицијената и конкретан предлог за измену тачака 3 и 4 члана 2 у Уредби о коефицијентима. Биће разматране буквално минималне измене којима се жели хитно помоћи најугроженијим категоријама запослених. У следећем наставку табеларно ће бити приказан развојни пут до новог решења, као и Предлог за измену и допуну Уредбе о коефицијентима, који ће бити усвојен на седници и након тога достављен Министарству просвете и науке.

Оно што је у Уредби о коефицијентима неопходно даље урадити, јесте да се у свим гранама вредност коефицијената подели са најмањим коефицијентом, како би коефицијенти по гранама и унутар гране могли бити директније међусобно упоредиви. Након тога је лако одредити вредност основице у јавним службама, полазећи од Закона о раду, чија примена доводи до правила наведених у Одељку 2 овог текста. Другачије речено, отварају се врата за корекцију *Закона о платама у државним органима и јавним службама*. Нема разлога да запослени у јавним службама не следе пут на који су указали државни службеници и намештеници.

5. Скраћенице које су кориштене у тексту:

- Степен стручне спреме: **ссс**
- Коефицијент за обрачун и исплату плата: **коефицијент**
- Основица за обрачун и исплату плата: **основица**
- Уредба о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама: **Уредба о коефицијентима**

6. Сродни текстови на сајту СВОС

<http://www.svos.org.rs/pdfs/svos-sta-ocekivati-od-budzeta-za-2011.pdf>

http://www.svos.org.rs/#izmene_100519

<http://www.svos.org.rs/pdfs/za-panel-6-mart-2011.pdf>

Наставиће се ...